

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2641

[Total No. of Pages : 4

[4805]-1001

M.A. (Part - I) (Semester - I)

HISTORY

History and Its Theory (Compulsory Paper - I)

(Credit System 2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Answer any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Explain - 'History is inending dialogue between the present and the past'
- b) State the relation between the various social sciences and History.

Q2) Answer any one of the following questions in 300 words **[10]**

- a) State the main features of medieval European conceptions of History.
- b) Evaluate the contribution of Ranke to the scientific school of History.

Q3) Answer any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) What was the Ancient Indian idea of History.
- b) Explain the Romanticist approach of History.

Q4) Answer any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Examine the impact of structuralism on History writing.
- b) Explain what is post modernism?

P.T.O.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words each: **[10]**

- a) The cyclical concept of History
- b) Herodotus
- c) St. Augustine.
- d) R.G. CollingWood.

Total No. of Questions : 5]

P2641

[4805]-1001

M.A. (Part - I) (Semester - I)

HISTORY

History and Its Theory (Compulsory Paper - I)

(Credit System 2013 Pattern)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

अ) इतिहास म्हणजे वर्तमानकाळ आणि भूतकाळ यांच्यातील कधीही न संपनारा संवाद आहे स्पष्ट करा.

ब) इतिहास आणि विविध सामाजिक शास्त्राचे संबंध स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

अ) मध्ययुगातील युरोपियन इतिहासाच्या संकल्पनेची ठळक वैशिष्ट्ये सांगा.

ब) इतिहासाच्या शास्त्रीय प्रवाहातील रँकेंच्या योगदानाचे मूल्यमापन करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

अ) प्राचीन भारतीय इतिहासाची संकल्पना काय होती?

ब) इतिहासाबाबतचा स्वच्छंदतावादी प्रवाह स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

अ) इतिहास लेखनावरील संरचनावादाच्या प्रभावाचे परीक्षण करा.

ब) उत्तरआधुनिकवाद म्हणजे काय? स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टीपांची 100 शब्दांत उत्तरे लिहा.

[10]

- अ) इतिहासाची चक्रीय संकल्पना.
- ब) हेरोडोटस
- क) सेंट ऑगस्टीन
- ड) आर. जी. कॉलिंगवूड

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2642

[Total No. of Pages : 4

[4805]-1002

M.A. (Part - I) (Semester - I)

HISTORY

Evolution of Ideas and Institutions in Ancient India

(Core Course - II) (Credit System, 2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Discuss the colonial approach on historical writing of ancient India.
- b) Examine the nature of literary sources of study of ancient India.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Discuss the foreign accounts on ancient India.
- b) Discuss the process of evolution from Jan to Janpadas.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Describe the sixteen Mahajanpadas.
- b) Discuss the factors responsible for the rise of Magadha as empire.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Discuss the factors behind the social protests during 6th century B.C.
- b) Explain the economic base of South Indian states in ancient period.

P.T.O.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words:

[10]

- a) Rigvedic society.
- b) Vidadha.
- c) Kaliyug.
- d) Indo - Roman trade.

Total No. of Questions : 5]

P2642

[4805]-1002

M.A. (Part - I) (Semester - I)

HISTORY

Evolution of Ideas and Institutions in Ancient India
(Core Course - II) (Credit System, 2013 Pattern)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) प्राचीन भारताच्या इतिहासलेखनविषयी वासाहतिक दृष्टिकोनाची चर्चा करा.
ब) प्राचीन भारताच्या अभ्यासाच्या वाडमयीन साधनांच्या स्वरूपाचे परीक्षण करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) प्राचीन भारतावरील परकीय वृत्तांताची चर्चा करा.
ब) जन ते जनपद या उत्क्रांतीची चर्चा करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) सोळा महाजनपदाचे वर्णन करा.
ब) मगध साम्राज्याच्या उदयामागील घटकांची चर्चा करा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) इ.स. पू. 6 व्या शतकातील सामाजिक असंतोषामागील घटकांची चर्चा करा.
ब) प्राचीन काळातील दक्षिण भारतातील राज्यांच्या आर्थिक पाया स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दाहोंवर 100 शब्दांत टीपा लिहा.

[10]

- अ) ऋग्वेदकालीन समाज
- ब) विदथ
- क) कलियुग
- ड) भारत - रोमन व्यापार

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2643

[Total No. of Pages : 4

[4805]-1003

M.A. (Part - I) (Semester - I)

HISTORY (Core Paper - III)

Maratha Polity

(Credit System) (2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Answer any one of the following questions in 300 words each. **[10]**

- a) State the importance of sanskrit and Marathi sources for the study of Maratha History.
- b) Explain the process of Formation of Maratha state.

Q2) Answer any one of the following questions in 300 words **[10]**

- a) Evaluate the central administration of the Maratha state.
- b) Give an account of the Expenditure items of the Maratha state.

Q3) Answer any one of the following question in 300 words. **[10]**

- a) Evaluate the caste institution under the Marathas.
- b) State the salient feature and duties of Ashthapradhan Mandal.

Q4) Answer any one of the following question in 300 words. **[10]**

- a) Explain the Balutedari system.
- b) Explain the nature and salient features of the Maratha cavalry.

P.T.O.

Q5) Write notes on any two of the following in 100 words :

[10]

- a) 'Ajanya patra'
- b) Maratha Kingship
- c) Public Income of Maratha state
- d) Gotasabha.

Total No. of Questions : 5]

P2643

[4805]-1003

M.A. (Part - I) (Semester - I)

HISTORY (Core Paper - III)

Maratha Polity

(Credit System) (2013 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) मराठ्यांच्या इतिहास अभ्यासातील संस्कृत आणि मराठी साधनांचे महत्व सांगा.
ब) मराठा राज्याच्या निर्मितीची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) मराठा राज्याच्या केंद्रिय प्रशासनाचे मुल्यमापन करा.
ब) मराठा राज्याच्या खर्चाच्या बाबींचा आढावा घ्या.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) मराठेकालीन 'जात' या संस्थेचे मुल्यमापन करा.
ब) अष्टप्रधान मंडळाची ठळक वैशिष्ट्ये आणि कर्तव्ये सांगा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) बलुतेदारी पध्दत स्पष्ट करा.
ब) मराठ्यांच्या घोडदळाचे स्वरूप व ठळक वैशिष्ट्ये सांगा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन वर टिपा लिहा.

[10]

- अ) आज्ञापत्र
- ब) मराठा राजपद
- क) मराठा राज्याचे सार्वजनिक उत्पन्न
- ड) गोतसभा

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2644

[Total No. of Pages : 4

[4805]-1004A

M.A. (Part - I) (Semester - I)

HISTORY (Optional Paper - I)

Cultural History of Maharashtra

(2013 Pattern) (Credit System)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Explain the various opinions on the nomenclature of maharashtra.
- b) Give an account of the origin and development of Marathi language.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Define the term 'Maharashtra Dharma' and give various views about it.
- b) Discuss the philosophy and teaching of varkari cult.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) What do you know about shakti cult? Discuss.
- b) Explain the Bakhar literature of Marathi language.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Discuss the interaction of between Marathi and Islamic culture
- b) Discuss secular architecture in Maharashtra.

P.T.O.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words.

[10]

- a) Geographical Features of Maharashtra.
- b) Origin of Marathi people.
- c) Dasbodh.
- d) Folklore of Maharashtra.

Total No. of Questions : 5]

P2644

[4805]-1004A

M.A. (Part - I) (Semester - I)
HISTORY (Optional Paper - I)
Cultural History of Maharashtra
(2013 Pattern) (Credit System)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) महाराष्ट्र नावाच्या व्युत्पत्तीसंबंधी विविध मते स्पष्ट करा.
ब) मराठी भाषेचा उगम व विकास याविषयी वृत्तांत द्या.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) महाराष्ट्रधर्माची व्याख्या सांगून त्या संदर्भातील विविध दृष्टीकोन लिहा.
ब) वारकरी संप्रदायाचे तत्त्वज्ञान व शिकवण स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) शाक्ती संप्रदायाबद्दल तुम्हांस काय माहिती आहे? चर्चा करा.
ब) मराठी भाषेतील बखर साहित्य स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) मराठी आणि इस्लामी संस्कृतीतील आंतरक्रियेची चर्चा करा.
ब) महाराष्ट्रातील धर्मातीत स्थापत्याची चर्चा करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर 100 शब्दांत टीपा लिहा.

[10]

- अ) महाराष्ट्राची भौगोलिक वैशिष्टे
- ब) मराठी लोकांची उत्पत्ती
- क) दासबोध
- ड) महाराष्ट्राची लोकगीते

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2645

[Total No. of Pages : 4

[4805]-1004B

M.A. (Part - I) (Semester - I)
HISTORY (Compulsory) (Paper - II)
History of Medieval Deccan, 1295 - 1724
(Credit System) (2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) State brief history of Vijayanagar Kingdom.
- b) Discuss the Central Administrative Structure during the Maratha.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) State the Nature of Bahmani State.
- b) Explain the Village Community under the Maratha.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) State the Urban life under the Farukhi Kingdom.
- b) Discuss the Trade and commerce under Reddy Kingdom of Andhra.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Discuss the Military System under Vijayanagar.
- b) State the industries under Bahmani.

P.T.O.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words:

[10]

- a) Painting under Bahamani
- b) Architecture under Vijayanagar Bahamani
- c) Religious life under Farukhi State
- d) Architecture of Maratha

Total No. of Questions : 5]

P2645

[4805]-1004(B)

M.A. (Part - I) (Semester - I)
HISTORY (Compulsory) (Paper - II)
History of Medieval Deccan, 1295 - 1724
(Credit System) (2013 Pattern)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) आंध्रच्या रेड्डी राज्याचा इतिहास थोडक्यात स्पष्ट करा.
ब) कृष्णदेवरायच्या काळातील आर्थिक जीवनाची चर्चा करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) फारूकी राज्याचे स्वरूप सांगा.
ब) विजयनगर राज्यातील गावगाडा स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) बहामनी राज्यातील शहरी जीवन सांगा.
ब) विजयनगर राज्यातील व्यापार -उदिमाची चर्चा करा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) मराठ्यांच्या लष्करी व्यवस्थेची चर्चा करा.
ब) फारूकी राज्यातील उद्योगधंदे सांगा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन वर प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा.

[10]

- अ) विजयनगर मधील चित्रकला
- ब) बहामनी कालीन स्थापत्य
- क) फारूकी राज्यातील सामाजिक जीवन
- ड) मराठेकालीन कला.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2646

[Total No. of Pages : 4

[4805]-1004C

M.A. (Part - I) (Semester - I)

HISTORY (Optional Paper - III)

Social Background of Dalit Movement in Maharashtra

(2013 Pattern) (Credit System)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) State the factors that led to the emergence of caste system.
- b) Discuss about the nature of problems of Dalit.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Explain the contribution of Vardhaman Mahavir's philosophy.
- b) State the contribution of Saint Tukaram in Social awareness.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Write an equalitarian thoughts of Goutam Buddha.
- b) Explain the teaching of Sufi Cult.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Give an account of the contribution of Gopalbaba Walangkar in dalit movement.
- b) Explain the work of Brahmo Samaj in social reform movement.

P.T.O.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words :

[10]

- a) Saint Ekanath
- b) Satya shodhak samaj
- c) Kisan Faguji Bansode.
- d) Ramkrishna Mission.

Total No. of Questions : 5]

P2646

[4805]-1004C

M.A. (Part - I) (Semester - I)

HISTORY (Optional Paper - III)

Social Background of Dalit Movement in Maharashtra

(2013 Pattern) (Credit System)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) जातीव्यवस्थेच्या उदयास कारणीभूत ठरलेले घटक सांगा.
ब) दलितांच्या समस्यांच्या स्वरूपाविषयी चर्चा करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) वर्धमान महावीरांच्या तत्वज्ञानाचे योगदान स्पष्ट करा.
ब) सामाजिक जाणीव जागृतीतील संत तुकारामांचे योगदान सांगा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) गौतम बुद्धांचे समतावादी विचार लिहा.
ब) सूफी संप्रदायाची शिकवण स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) गोपाळबाबा वलंगकर यांच्या दलित चळवळीतील योगदानाचा आढावा घ्या.
ब) समाज सुधारणा चळवळीतील ब्राम्होसमाजाचे कार्य स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन वर प्रत्येकी 100 शब्दांत थोडक्यात टिपा लिहा.

[10]

- अ) संत एकनाथ
- ब) सत्यशोधक समाज
- क) किसन फागुजी बनसोडे
- ड) रामकृष्ण मिशन

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2647

[Total No. of Pages : 4

[4805]-1004D

M.A. (Part - I) (Semester - I)

HISTORY (Optional Paper - III)

History and Philosophy of Science and Technology

(Development in the West)

(2013 Pattern) (Credit System)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Answer any one of the following question in 300 words: **[10]**

- a) Discuss the scientific Method with examples.
- b) Evaluate the development of Science in the Egypt Civilization.

Q2) Answer any one of the following question in 300 words: **[10]**

- a) State the salient features of Industrial Revolution.
- b) Highlight the significance of the Galilean Revolution.

Q3) Answer any one of the following question in 300 words: **[10]**

- a) Discuss the impact technological progress made by use of electricity.
- b) Explain the impact of Science and Economic life.

Q4) Answer any one of the following question in 300 words: **[10]**

- a) Describe the copernican Revolution
- b) Discuss the relation between church and Science.

P.T.O.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words:

[10]

- a) Telephone
- b) Newton
- c) Petroleum products
- d) Technology

Total No. of Questions : 5]

P2647

M.A. (Part - I) (Semester - I)
HISTORY (Optional Paper - III)
History and Philosophy of Science and Technology
(Development in the West)
(2013 Pattern) (Credit System)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) वैज्ञानिकपद्धतीची उदाहरणांसह चर्चा करा.
ब) इजिप्त संस्कृतीतील विज्ञान विकासाचे मुल्यमापन करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) औद्योगिक क्रांतीची वैशिष्ट्ये सांगा.
ब) गॅलिलिओ क्रांतीची अर्थपूर्णता स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) विद्युतशक्तीच्या वापरामुळे तंत्रज्ञानातील प्रगतीवर झालेल्या परिणामांची चर्चा करा.
ब) विज्ञानाचा आर्थिक जीवनावर झालेल्या परिणाम स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) कोपर्निकन क्रांतीचे वर्णन करा.
ब) चर्च आणि विज्ञान यामधील संबंधाची चर्चा करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन वर 100 शब्दात टिपा लिहा.

[10]

- अ) टेलिफोन
- ब) न्यूटन
- क) पेट्रोलियम उत्पादन
- ड) तंत्रज्ञान

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2648

[Total No. of Pages : 4

[4805]-1004E

M.A. (Part - I) (Semester - I)

HISTORY (Optional Paper - V)

**HS-05 USA: From Isolation to Hegemony
(Credit System) (2013 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Answer any one of the following question in 300 words: **[10]**

- a) Examine the Spanish American war of 1896.
- b) Explain the foreign policy of president Truman.

Q2) Answer any one of the following question in 300 words: **[10]**

- a) Discuss the Role of USA in Paris Peace Conference of 1920.
- b) Explain the Isolation Policy of United States.

Q3) Answer any one of the following question in 300 words: **[10]**

- a) Discuss the president Theodore Roosevelt's Far Estern Policy.
- b) What were the objectives of the American Occupation of Japan after World War II.?

Q4) Answer any one of the following question in 300 words: **[10]**

- a) Discuss the Role of USA in the Manchurian Crisis.
- b) State the significance of President Wilson's 14 points.

P.T.O.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words each: **[10]**

- a) Isolationism
- b) Big Stick Policy
- c) Concept of Hegemony
- d) Land Lease Act.

Total No. of Questions : 5]

P2648

[4805]-1004E

M.A. (Part - I) (Semester - I)
HISTORY (Optional Paper - V)
HS-05 USA : From Isolation to Hegemony
(Credit System) (2013 Pattern)
(मराठी रुपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
- अ) इ.स. 1896 च्या स्पॅनिश अमेरिका युद्धाचे परिक्षण करा.
ब) राष्ट्राध्यक्ष ट्रुमनचे परराष्ट्र धोरण स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
- अ) इ.स. 1920 च्या पॅरिस शांतता परिषदेतील अमेरिकेच्या भूमिकेची चर्चा करा.
ब) अमेरिकेचे अलिप्तता धोरण स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
- अ) राष्ट्राध्यक्ष थिओडोर रूझवेल्टच्या अतिपुर्वेकडील धोरणाची चर्चा करा.
ब) दुसऱ्या महायुद्धानंतर अमेरिकेची जपान व्याप्तीची उद्दिष्टे काय होती?
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
- अ) मांचूरीयामधील संघर्षातील अमेरिकेच्या भूमिकेची चर्चा करा.
ब) राष्ट्राध्यक्ष विल्सन यांच्या 14 मुद्द्यांचे महत्व सांगा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर प्रत्येकी 100 शब्दात टीपा लिहा.

[10]

- अ) अलिप्ततावाद
- ब) मोठा बडगा धोरण
- क) प्रभुत्वाची संकल्पना
- ड) लँड लिज कायदा

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2649

[Total No. of Pages : 4

[4805]-1004F

M.A. (Part - I) (Semester - I)

HISTORY (Optional Paper - VI)

History of Art and Architecture in India Ancient Period

(Credit System) (2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Answer any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) State about stone Age Art.
- b) Explain the proto-historical settlements.

Q2) Answer any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Explain the Harappan Age in Ancient period.
- b) Discuss the Mauryan art in Northern India.

Q3) Answer any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Give an account of shunga's art in Eastern India.
- b) Write the Kushana architecture in India.

Q4) Answer any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) State the mathura style in Gupta Art.
- b) Discuss early chalukya art in India.

P.T.O.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words each: **[10]**

- a) Copper age.
- b) Amaravati School.
- c) Vakatak art.
- d) Pratiharaj art.

Total No. of Questions : 5]

P2649

[4805]-1004F

M.A. (Part - I) (Semester - I)

HISTORY (Optional Paper - VI)

History of Art and Architecture in India Ancient Period

(Credit System) (2013 Pattern)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) अश्मयुगीन कलेविषयी सांगा.
ब) इतिहासपूर्व वसाहत स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) प्राचीन भारतातील हडप्पा युग स्पष्ट करा.
ब) दक्षिण भारतातील मौर्य कलेविषयी चर्चा करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) पूर्वभारतातील शुंगांच्या कलेचा आढावा घ्या.
ब) भारतातील कुशांनाची स्थापत्यकला लिहा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) गुप्त कलेतील मथुराशैली सांगा.
ब) भारतातील चालुक्यांची प्रारंभीची कलेविषयी चर्चा करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही चारवर थोडक्यात टिपा लिहा.

[10]

- अ) ताम्रयुग
- ब) अमरावती प्रवाह
- क) वाकटकांची कला
- ड) प्रतिहारांची कला

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2650

[Total No. of Pages : 4

[4805]-2001

M.A. (Part - I) (Semester - II)

HISTORY

History and it's Practice

(Credit System) (2013 Pattern) (Compulsory Paper - IV)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) What are the different types of research? Explain with examples.
- b) Explain the essential qualities of a researcher.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Explain the importance of external criticism in historical research.
- b) Discuss the contribution of Orientalist Historiography in Indian History.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Examine the main features of Nationalist History writing.
- b) What do you understand by the term Subaltern school of History writing? Explain in detail.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Discuss the main features of the Dakar school of history writing.
- b) What is post modernism? Explain it's impact on history.

P.T.O.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words:

[10]

- a) Foot notes
- b) James Mill
- c) R.S. Sharma
- d) Deconstruction

Total No. of Questions : 5]

P2650

[4805]-2001

M.A. (Part - I) (Semester - II)

HISTORY

History and it's Practice (Compulsory Paper - IV)

(Credit System) (2013 Pattern)

(मराठी रुपांतर)

वेळ: 3 तास]

[एकूण गुण: 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांचे गुण समान आहेत.

-
- प्रश्न 1) कोणत्याही एक प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) संशोधनाचे विविध प्रकार कोणते? उदाहरणा सहित स्पष्ट करा.
ब) संशोधकाच्या अंगी आवश्यक असलेले गुण कोणते हे स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) कोणत्याही एक प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) इतिहास संशोधनातिल बहिरंग परिक्षणाच्या महत्वाचे परिक्षण करा.
ब) भारतीय इतिहासातिल पौरात्यवादी इतिहास लेखनाच्या योगदाना विषयी चर्चा करा.
- प्रश्न 3) कोणत्याही एक प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) राष्ट्रवादी इतिहास लेखनाच्या प्रमुख वैशिष्ट्यांचे परिक्षण करा.
ब) इतिहास लेखन टर्म subaltern school आपण काय समजत नाही? तपशील समजावून सांगा.
- प्रश्न 4) कोणत्याही एक प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) उकार इतिहास लेखन प्रवाहाच्या प्रमुख वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.
ब) उत्तर आधूनिकता म्हणजे काय? इतिहासावरिल त्याच्या प्रभाव स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) कोणत्याही दोन टीपा 100 शब्दांत लिहा.

[10]

- अ) तलटिपा
- ब) जेम्स मिल
- क) रा. श. (आर. एस) शर्मा
- ड) डिकंस्ट्रक्शन

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2651

[Total No. of Pages : 4

[4805]-2002

M.A. (Part - I) (Semester - II)

HISTORY

Evolution of Ideas and Institutions in Medieval India

(2013 Pattern) (Credit System) (Compulsory Paper - V)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) What does the term 'Transition to Medieval' mean? Explain in detail.
- b) Examine the importance of Persian sources for the history of the Delhi sultanate.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Discuss Farabi's Theory of state and kingship.
- b) Explain Abul Fazl's ideas on state and kingship.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Examine the salient features of the state under the Cholas.
- b) What was Mansabdari? Explain in detail.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Explain the philosophy and teachings of Sufi's.
- b) Discuss the land revenue system during Akbar's times.

P.T.O.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words:

[10]

- a) Autocracy
- b) Social mobility
- c) Mercantile classes in medieval India.
- d) Hundi.

Total No. of Questions : 5]

P2651

[4805]-2002

M.A. (Part - I) (Semester - II)

HISTORY

Evolution of Ideas and Institutions in Medieval India

(2013 Pattern) (Credit System) (Compulsory Paper - V)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांचे गुण समान आहेत.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) 'मध्ययुगीन कडे स्थित्यांतर' ह्या संज्ञेचा अर्थ काय? सविस्तर माहिती द्या.
ब) दिल्ली मुलतानशाहीच्या अभ्यासतिल फारसी साधनांच्या महत्वाचे परिक्षण करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) फराबी यांच्या राज्य व राजेशाही विषयी सिध्दांताची चर्चा करा.
ब) राज्य व राजेशाही विषयी अबुल फज़ल यांच्या विचारांचे परिक्षण करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) चोल राज्याच्या प्रमुख वैशिष्ट्यांचे परिक्षण करा.
ब) मनसबदारी म्हणजे काय? सविस्तर माहिती द्या.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) सूफी यांचे तत्त्वज्ञान व शिकवण स्पष्ट करा.
ब) अकबर कालीन जमीन महसूल व्यवस्थे विषयी चर्चा करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टीपा 100 शब्दांत लिहा.

[10]

- अ) निरंकुश राज्यसत्ता
- ब) सामाजिक गतीशीलता
- क) मध्ययुगीन भारतीय व्यापारी वर्ग
- ड) हुंडी

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2652

[Total No. of Pages : 4

[4805]-2003

M.A. (Part - I) (Semester - II)
HISTORY (Compulsory) (Paper - VI)
Socio Economic History of the Marathas
(Credit System) (2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Examine the archival sources useful for the study of socio-economic history of the marathas.
- b) Examine the land revenue reforms undertaken by the marathas.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) What were the duties and rights of desh mukh and Deshpande?
- b) Which were the festivals celebrated in the maratha state?

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Examine the education system of the marathas.
- b) Critically examine the varna system as a division of work in the social structure of the marathas.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Explain the policy of the Maratha state towards trade.
- b) What was the role of sahukar in economic administration of the marathas.

P.T.O.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words :

[10]

- a) Mirasdar
- b) Social mobility
- c) Leather industry
- d) Shivrai.

Total No. of Questions : 5]

P2652

[4805]-2003

M.A. (Part - I) (Semester - II)
HISTORY (Compulsory) (Paper - VI)
Socio Economic History of the Marathas
(Credit System) (2013 Pattern)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) मराठ्यांच्या सामाजिक व आर्थिक इतिहासाच्या अभ्यासासाठी उपयुक्त अभिलेखीय साधनांचे परिक्षण करा
ब) मराठ्यांनी केलेल्या जमीन महसूल सुधारणांचे परिक्षण करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) देशमुख व देशपांडे यांचे हक्क व कर्तव्य काय होते?
ब) मराठा राज्यात कोणकोणते सण साजरे केले जात होते?
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) मराठ्यांच्या शिक्षण व्यवस्थेचे परिक्षण करा.
ब) मराठाकालीन समाजरचनेतील वर्ण पध्दती ही काम विभागणी होती याची चिकित्सा करा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) मराठा राज्याचे व्यापारविषयक धोरण स्पष्ट करा.
ब) मराठ्यांच्या आर्थिक प्रशासनामध्ये सावकाराची भूमिका काय होती?

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टीपा 100 शब्दांत लिहा.

[10]

- अ) मिरासदार
- ब) सामाजिक गतिशीलता
- क) कातडे उद्योग
- ड) शिवराई

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2653

[Total No. of Pages : 4

[4805]-2004A

M.A. (Part - I) (Semester - II)

HISTORY (Optional Paper - VII)

Marathas in 17th and 18th Century Power Politics

(2013 Pattern) (Credit System)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Explain the process of maratha state formation.
- b) Explain the Importance of swarajya in terms of maratha political philosophy.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Explain the importance of the position of the peshwa in the maratha state.
- b) Explain the role played by malharrao Holkar in the 18th century power politics.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Explain the nature of the maratha confederacy.
- b) Discuss the maratha Expansion in Bundelkhand.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Examine the role played by Mahadaji shinde in the expansion maratha power in North India.
- b) Discuss the creation of a maratha sphere of influence in Rajasthan.

P.T.O.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words each: **[10]**

- a) Watan.
- b) Significance of the Battle of Palkhed.
- c) Pilaji Gaikwad
- d) The influence of marathas in Orissa.

Total No. of Questions : 5]

P2653

[4805]-2004A

M.A. (Part - I) (Semester - II)

HISTORY (Optional Paper - VII)

Marathas in 17th and 18th Century Power Politics

(2013 Pattern) (Credit System)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) मराठा राज्य निर्मितीची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
ब) मराठ्यांच्या राजकीय विचार सरणीत स्वराज्याचे महत्व स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) मराठा राज्यातील पेशवे या पदाचे महत्व स्पष्ट करा.
ब) 18 व्या शतकातील मल्हारराव होळकरांची राजकीय सत्तेतिल भूमिका स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) मराठा मंडळाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
ब) बुंदेलखंडातील मराठ्यांचा सत्ता विस्ताराची चर्चा करा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) मराठ्यांच्या उत्तरेकडील सत्ता विस्तारात महादजी शिंदेने बजावलेल्या भूमिकेचे परीक्षण करा.
ब) राजस्थानमध्ये मराठ्यांनी निर्माण केलेल्या राजकीय प्रभाव क्षेत्राची चर्चा करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टीपांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा.

[10]

- अ) वतन
- ब) पालखेडच्या लढाईचे महत्व
- क) पिलाजी गायकवाड
- ड) मराठ्यांचा प्रभाव.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2654

[Total No. of Pages : 4

[4805]-2004B

M.A. (Part - I) (Semester - II)

HISTORY

Nature of Dalit Movement in Maharashtra (Optional Paper - VIII)

(2013 Pattern) (Credit System)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Discuss the socio-economic ideology of Dr. Babasaheb Ambedkar.
- b) Explain the Back ground of the kalaram mandir satyagraha and state its impact on the Dalit movements.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Give an account of mahad satyagraha and explain its significance in the Dalit movement.
- b) Why did Dr. Babasaheb Ambedkar establish the all India scheduled caste federation? Examine its contribution.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Explain Dr. Babasaheb Ambedkar's position with regard to simon commission.
- b) Explain the background of pune pact and write the provisions of the pune pact.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) How did autobiographies in Dalit literature strengthen the Dalit movement.
- b) Explain the role of Dr. Babasaheb Ambedkar in the making of the indian constitution.

P.T.O.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words each: **[10]**

- a) Hindu code Bill
- b) Round table conference
- c) Ambedkari Jalse
- d) Republican party of India

Total No. of Questions : 5]

P2654

[4805]-2004B

M.A. (Part - I) (Semester - II)

HISTORY

Nature of Dalit Movement in Maharashtra (Optional Paper - VIII)

(2013 Pattern) (Credit System)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्रश्न 1) खालील नमूद केलेल्या कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे सामाजिक - आर्थिक विचार स्पष्ट करा.
ब) काळाराम मंदिर सत्याग्रहाची पार्श्वभूमी स्पष्ट करा व त्याचा दलित चळवळीवरील प्रभाव सांगा.
- प्रश्न 2) खालील नमूद केलेल्या कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) महाड सत्याग्रहाचा वृत्तांत द्या. दलित चळवळीतील त्याच्या महत्वाची चर्चा करा.
ब) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी 'ऑल इंडिया शेड्युल्ड कास्ट फेडरेशनची' स्थापना का केली? या संस्थेच्या कामगिरीचे परीक्षण करा.
- प्रश्न 3) खालील नमूद केलेल्या कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) सायमन कमिशन बाबत डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांची भूमिका स्पष्ट करा.
ब) पुणे कराराची पार्श्वभूमी विशद करून त्यातील तरतूदी लिहा.
- प्रश्न 4) खालील नमूद केलेल्या कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) दलित साहित्यातील आत्मवृत्तांनी दलित चळवळ कशी बळकट केली.
ब) भारताच्या राज्यघटना निर्मितीतील डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांची भूमिका स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) खालील नमूद केलेल्या कोणत्याही दोनवर 100 शब्दात टीपा लिहा.

[10]

- अ) हिंदुं कोड बिल व स्त्री कल्याण
- ब) गोलमेज परिषद
- क) आंबेडकरी जलसे
- ड) रिपब्लिकन पार्टी ऑफ इंडिया

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2655

[Total No. of Pages : 4

[4805]-2004(C)

M.A. (Part - I) (Semester - II)

HISTORY (Optional Paper - IX)

Economic History of Medieval India

(Credit System) (2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following question in 300 words: **[10]**

- a) Explain the land revenue system under the sultanate.
- b) Examine the various inter regional trade routes of the Mughal period.

Q2) Attempt any one of the following question in 300 words: **[10]**

- a) Explain in detail the currency system of sultanate period.
- b) Explain the impact of European trade on Indian trade in the medieval period.

Q3) Attempt any one of the following question in 300 words: **[10]**

- a) Explain various types of Hundis and their importance in banking during Mughal period.
- b) Discuss the Nature and Importance of Urbanisation in Medieval India.

Q4) Attempt any one of the following question in 300 words: **[10]**

- a) Explain the salient features of Textile Industry in Medieval India.
- b) Explain the features of tax- system in the sultanate period.

P.T.O.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words each: **[10]**

- a) Define economic history.
- b) Choudhari.
- c) Khud Kashta.
- d) Banjaras.

Total No. of Questions : 5]

P2655

[4805]-2004(C)
M.A. (Part - I) (Semester - II)
HISTORY (Optional Paper - IX)
Economic History of Medieval India
(Credit System) (2013 Pattern)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) सुलतानकालीन जमीन महसूल पध्दत स्पष्ट करा.
ब) मुघलकाळातील विविध आंतरविभागीय व्यापार मार्गांचे परीक्षण करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) सुलतानकालीन चलन व्यवस्थेची सविस्तर माहिती लिहा.
ब) मध्ययुगीन काळात भारतातील व्यापारावर युरोपियनचा कोणता प्रभाव पडलेला होता ते विशद करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) मुघलकाळातील हुंडीचे प्रकार व बँकिंग क्षेत्रातील त्यांचे महत्त्व स्पष्ट करा.
ब) मध्ययुगीन भारतातील शहरीकरणाचे स्वरूप व महत्त्व स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) मध्ययुगीन भारतातील कापड उद्योगांची ठळक वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
ब) सुलतानकालीन करप्रणालीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर 100 शब्दांत टिपा लिहा.

[10]

- अ) आर्थिक इतिहासाची व्याख्या
- ब) चौधरी
- क) खुदकाशत
- ड) बंजारा

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2671

[Total No. of Pages : 4

[4805]-4004A

M.A. (Part - II) (Semester - IV)

HISTORY (Optional Paper - XIX)

Maharashtra in the 20th Century

(2013 Pattern) (Credit System)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks :50

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions are equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) Explain the contribution of Maharashtra in Quit India movement.
- b) Discuss the causes and consequences of Non-Brahmin movement.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) Discuss the contribution of Chhatrapati Shahu Maharaj in eradication of caste.
- b) Discuss the Dalit movement with special reference to the contribution made by Dr. B.R. Ambedkar.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) What is 'Industrialization'? State its consequences on 20th Century Maharashtra.
- b) Review the Co-operative movement in the Maharashtra.

P.T.O.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) Discuss the salient features of workers movement in the 20th century Maharashtra.
- b) Give an account of Samyukta Maharashtra movement.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words. **[10]**

- a) Senapati Bapat.
- b) Tarabai Modak.
- c) Operation Polo.
- d) Define 'Emancipation of women.'

Total No. of Questions : 5]

P2671

[4805]-4004A

M.A. (Part - II) (Semester - IV)

HISTORY (Optional Paper - XIX)

Maharashtra in the 20th Century

(2013 Pattern) (Credit System)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सुचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

अ) चलेजाव चळवळीतील महाराष्ट्राचे योगदान स्पष्ट करा.

ब) ब्राह्मणेतर चळवळीची कारणे व परिणामांची चर्चा करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

अ) जातीविषयक सुधारणावादासाठी छत्रपती शाहू महाराजांच्या योगदानाची चर्चा करा.

ब) डॉ. बी. आर. आंबेडकर यांच्या योगदानाच्या विशेष संदर्भात दलित चळवळीवर चर्चा करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

अ) 'औद्योगिकरण' म्हणजे काय? त्याचे 20 व्या शतकातील महाराष्ट्रावरील परिणाम सांगा.

ब) महाराष्ट्रातील सहकार चळवळीचा आढावा घ्या.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

अ) 20 व्या शतकातील महाराष्ट्रातील कामगार चळवळीच्या ठळक वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.

ब) संयुक्त महाराष्ट्र आंदोलनाचा वृत्तांत द्या.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर 100 शब्दांत टिपा लिहा. [10]

अ) सेनापती बापट.

ब) ताराबाई मोडक.

क) ऑपरेशन पोलो.

ड) 'स्त्रियांची बंधमुक्ती'चा अर्थ.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2672

[Total No. of Pages : 4

[4805]-4004(B)
M.A. (Part - II) (Semester - IV)
HISTORY (Optional)
Socio-Religious Reform Movements in South India
(2013 Pattern) (Credit System)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks :50

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) Write the work of Alluri Sitaramarajula in the social reform movement in Andhra Pradesh.
- b) State the causes of the rise of Non-Brahmin movement in Tamil Nadu.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) Evaluate the contribution of Annadurai as a social reformer in Tamil Nadu.
- b) Give a brief survey of religious reform movements in 19th century India.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) Write about self-respect movement in Tamil Nadu.
- b) State about 'Shree Narayan' movement in Kerala.

P.T.O.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) Discuss the contribution of E.V. Ramaswamy Periyar as a social reformer.
- b) State the objectives of Virasalingam movement.

Q5) Attempt any two of the following questions in 300 words each : **[10]**

- a) Shree Narayan Dharma Paripalana.
- b) Explain the concept 'Periyar'.
- c) Venkata Ramaswamy's Rationalism.
- d) Objectives of the Justice Party.

Total No. of Questions : 5]

P2672

[4805]-4004(B)
M.A. (Part - II) (Semester - IV)
HISTORY (Optional)
Socio-Religious Reform Movements in South India
(2013 Pattern) (Credit System)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सुचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

अ) आंध्रप्रदेशातील सामाजिक सुधारणा चळवळीमधील अल्लुरी सीताराजरामाजल यांचे कार्य लिहा.

ब) तामिळनाडू मधील ब्राम्हणेत्तर चळवळीच्या उदयाची कारणे सांगा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

अ) तामिळनाडूमधील समाजसुधारक म्हणून आण्णा दुराई यांच्या कार्याचे मुल्यमापन करा.

ब) 19 व्या शतकातील भारतामधील धार्मिक सुधारणा चळवळींचा थोडक्यात आढावा घ्या.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

अ) तामिळनाडूमधील 'आत्मसन्मान चळवळीविषयी' लिहा.

ब) केरळमधील श्रीनारायण चळवळीविषयी सांगा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) समाजसुधारक म्हणून ई.व्ही. रामास्वामी पेरियार यांच्या योगदानाची चर्चा करा.
- ब) विरस्लिंगम चळवळीची वैशिष्टे सांगा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपावर प्रत्येकी 100 शब्दात उत्तरे लिहा. [10]

- अ) नारायण धर्म परिपालन.
- ब) पेरियार ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- क) व्यंकटरामास्वामींचा बुध्दीप्रामाण्यवाद.
- ड) जस्टीस पार्टीची उद्दीष्टे.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2673

[Total No. of Pages : 4

[4805]-4004C
M.A. (Part - II) (Semester - IV)
HISTORY
Urban History
(Optional) (2013 Pattern) (Credit System)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks :50

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Answer the following questions in 300 words (any one) : **[10]**

- a) Explain the concept 'Urban Decay'? Discuss it in the context of the Gupta period.
- b) Explain the Indus valley civilization in the context of urban history.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) Explain relationship between Archaeology and urbanisation.
- b) How did industrial towns develop? Explain it.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) Write detail note on urban society.
- b) Explain the concept of wel planned city ; write one example.

P.T.O.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) How did the patterns of urbanisation change in modern India - Explain it.
- b) Write on the process of urbanisation in Iron age.

Q5) Write any two short notes : **[10]**

- a) Urban renewal.
- b) Twin cities.
- c) Development of ports.
- d) Administrative cities.

Total No. of Questions : 5]

P2673

[4805]-4004C
M.A. (Part - II) (Semester - IV)
HISTORY
Urban History
(Optional) (2013 Pattern) (Credit System)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्रश्न 1) पुढीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांमध्ये लिहा. [10]

अ) 'शहरांचा ज्हास' ही संकल्पना स्पष्ट करा. गुप्त कालखंडाच्या संदर्भात याची चर्चा करा.

ब) नगर इतिहासाच्या अंगाने हडप्पा / सिंधू सभ्यता स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) एका प्रश्नाचे उत्तर तीनशे शब्दांमध्ये लिहा. [10]

अ) पुरातत्त्व आणि नागरीकरण यांचा संबंध स्पष्ट करा.

ब) औद्योगिक शहरे कशी विकसित झाली; स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) एका प्रश्नाचे उत्तर तीनशे शब्दांमध्ये लिहा. [10]

अ) 'नागरी समाजा'विषयी सविस्तर टिपण लिहा.

ब) सुनियोजित शहरे ही संकल्पना स्पष्ट करून उदाहरणासह लिहा.

प्रश्न 4) एका प्रश्नाचे उत्तर तीनशे शब्दांमध्ये लिहा. [10]

- अ) आधुनिक भारतामध्ये नागरीकरणाचा आकृतिबंध कसा बदलत गेला ते स्पष्ट करा.
ब) लोहयुगामधील नागरीकरणाची प्रक्रिया लिहा.

प्रश्न 5) दोहोंवर टिपा लिहा. [10]

- अ) नागरी पुनरूत्थान.
ब) जुळी शहरे.
क) बंदरांचा विकास.
ड) प्रशासकीय शहरे.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2674

[Total No. of Pages : 4

[4805]-4004(D)

M.A. (Part - II) (Semester - IV) (Credit System)

HISTORY (Optional - Paper - No. 22)

East Asia :Japan, 1853 - 2000

(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks :50

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Discuss in detail the 'arrival of commodore perry in Japan'.
- b) Discuss the causes and consequences of the Sino-Japanese War of 1894-95.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) Account for the decline of constitutional Government in post-world war I in Japan.
- b) Evaluate the success of the Washington Conference.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) Give an account of the rise of militarism in Japan.
- b) Assess the economic conditions in Japan in the interwar period.

P.T.O.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) Examine the political reforms of General Macarthur.
- b) Critically examine the foreign policy of Japan after 1952.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words : **[10]**

- a) Genro.
- b) Zaibatsu.
- c) Main provisions of Anglo-Japan Pact (1902).
- d) Rome - Berlin - Tokyo Axis.

Total No. of Questions : 5]

P2674

[4805]-4004(D)
M.A. (Part - II) (Semester - IV) (Credit System)
HISTORY (Optional Paper No. - 22)
East Asia :Japan, 1853 - 2000
(2013 Pattern)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सुचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा : [10]

अ) 'कमोडोर पेरीचे जपानमधील आगमन' याविषयी सविस्तर चर्चा करा.

ब) इ.स.1894-95 च्या चीन-जपान युद्धाची कारणे व परिणामांची चर्चा करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा : [10]

अ) पहिल्या महायुद्धाच्या उत्तर कालखंडातील जपानमधील घटनात्मक सरकारच्या ज्हासाचा वृत्तांत द्या.

ब) वॉशिंग्टन परिषदेच्या यशाचे मूल्यमापन करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा : [10]

अ) जपानमधील लष्करवादाच्या उदयाचा वृत्तांत द्या.

ब) दोन महायुद्धा दरम्यानच्या काळात जपानच्या आर्थिक परिस्थितीचे मूल्यमापन करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) जनरल मॅक ऑर्थरच्या राजकीय सुधारणांचे परीक्षण करा.
- ब) इ.स.1952 नंतरच्या जपानच्या परराष्ट्रीय धोरणाचे टिकात्मक परीक्षण करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर 100 शब्दांत टिपा लिहा : [10]

- अ) जेनो.
- ब) झैबत्सू.
- क) अँग्लो-जपान करारातील प्रमुख तरतुदी (1902).
- ड) रोम-बर्लिन-टोकिओ अक्ष.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2675

[Total No. of Pages : 4

[4805]-4004(E)
M.A. (Part - II) (Semester - IV)
HISTORY (Optional)
HS-23 : History of Environment and Ecology
(2013 Pattern) (Credit System)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks :50

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Describe the environmental ethics in Ancient period in India.
- b) Explain the Geographical zones of India, How far its impact on human life History.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) State use of Natural Resources during the Vedic period.
- b) Explain the importance of Himalaya on Indian human life.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) How Rivers play an important role in life of human, Give one river example ancient to modern period.
- b) Explain the Forest management in modern India and write its effect on human life.

P.T.O.

Q4) Attempt any one of the following question in 300 words :

[10]

- a) Take Review the Bhopal Gas Tragedy.
- b) State ocean ecology system impact of Indian's human life.

Q5) Write any two short notes of following in 100 words each:

[10]

- a) Philosophy of Ancient Indian Environment.
- b) Fisheries in Bengal.
- c) Environmental problems of Hill stations.
- d) Colonial intervention in Punjab.

Total No. of Questions : 5]

P2675

[4805]-4004(E)
M.A. (Part - II) (Semester - IV)
HISTORY (Optional)
HS-23 : History of Environment and Ecology
(2013 Pattern) (Credit System)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक पुर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा : [10]

- अ) प्राचीन काळातील भारतातील पर्यावरण विषयक नीतीतत्व विशद करा.
- ब) भारताचे भौगोलिक विभाग स्पष्ट करा, त्याचा मानवी जीवनाच्या इतिहासावर परिणाम कशा प्रकारे होतो?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा : [10]

- अ) वैदिक काळातील नैसर्गिक संसाधनाचा उपयोग सांगा.
- ब) भारतीयांच्या मानवी जीवनातील हिमालयाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा : [10]

- अ) मानवी जीवनातील नद्या कशा प्रकारे महत्त्वाची भूमिका बजावतात? प्राचीन ते आधुनिक काळातील एका नदीचे उदाहरण द्या.
- ब) आधुनिक भारतातील वन व्यवस्थापन स्पष्ट करा आणि त्याचे मानवी जीवनावरील परिणाम लिहा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]

अ) भोपाळ वायु दुर्घटनेचा आढावा घ्या.

ब) भारतीयांच्या मानवी जीवनावरील सागरी परिसंस्थेचा परिणाम सांगा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा : [10]

अ) प्राचीन भारतातील पर्यावरणीय तत्त्वज्ञान.

ब) बंगालमधील मत्स्यउद्योग.

क) थंड हवेच्या ठिकाणांच्या पर्यावरणीय समस्या.

ड) पंजाबमधील वासाहतीक हस्तक्षेप.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2676

[Total No. of Pages : 4

[4805]-4004(F)
M.A. (Part - II) (Semester - IV)
HISTORY (Optional) (Paper - 24)
HS-24 : Business History of India (1858 - 1991)
(2013 Pattern) (Credit System)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks :50

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) What is Business History? Explain the sources of Business History.
- b) Give an account of trade of opium in British India.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) State the role of Agency Houses in trade at the British period in India.
- b) Explain the impact of opium in British India.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) Explain the nature of Banking Houses in the beginning of business in British India.
- b) Give an account of Electronics Industrial development in modern period.

P.T.O.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) Explain the nature of public sector in mixed economy.
- b) Take a review the development of Automobile industry in India.

Q5) Write any two short notes of following in 100 words each : **[10]**

- a) Agency Houses.
- b) Wadia Group of Industry.
- c) Role of Bania in trade in British period.
- d) Industrial policy of 1948 in India.

Total No. of Questions : 5]

P2676

[4805]-4004(F)
M.A. (Part - II) (Semester - IV)
HISTORY (Optional) (Paper - 24)
HS-24 : Business History of India (1858 - 1991)
(2013 Pattern) (Credit System)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा : [10]

- अ) व्यापारी इतिहास म्हणजे काय? व्यापारी इतिहासाची साधने स्पष्ट करा.
ब) ब्रिटिश कालीन भारतातील अफुच्या व्यापाराचा वृत्तात द्या.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा : [10]

- अ) ब्रिटिश कालीन भारतामधील व्यापारातील माध्यम कचेऱ्यांची (एजंसी हाउस) भूमिका सांगा.
ब) ब्रिटिश कालीन भारतावरील अफुच्या व्यापाराचे परिणाम स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा : [10]

- अ) ब्रिटिश काळातील भारतामधील व्यापाराच्या प्रारंभिक काळातील पेढी कचेऱ्यांचे (बँकींग हाउस) स्वरूप स्पष्ट करा.
ब) आधुनिक काळातील विद्युत औद्योगिक विकासाचा आढावा घ्या.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]

- अ) मिश्र अर्थव्यवस्थेमधील सार्वजनिक क्षेत्राचे (उपक्रमाचे) स्वरूप स्पष्ट करा.
- ब) भारतातील वाहन (ऑटोमोबाईल) उद्योगाच्या विकासाचा आढावा घ्या.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा : [10]

- अ) माध्यम कचेऱ्या (एजंसी हाउसेस).
- ब) वाडिया उद्योग समुह.
- क) ब्रिटिश काळातील बनिया यांची व्यापारातील भूमिका.
- ड) 1948 चे औद्योगिक धोरण.

